

Riktlinjer - Kriterier för fördelning av uppdrag vid tingsrätten m.m.

1 Bakgrund till tingsrättens uppdragslistor

Vem som förordnas av tingsrätten för ett uppdrag, exempelvis offentlig försvarare, målsägandebiträde eller bodelningsförrättare, avgörs i varje fall av den enskilda beslutsfattaren. De personer som förordnas ska vara lämpliga för uppdraget.

Tingsrättens huvudsakliga ansvar är att se till att de tilltalades, målsägandenas, barnens och övriga aktörers intressen av att få kvalificerad juridisk hjälp tillgodoses. Det intresset är överordnat juristers intresse av att få förordnanden, se JO-beslut 2014-12-19, dnr 3586-2013, s 6 f.

Tingsrätten har till stöd för fördelningen av uppdrag ett verksamhetsstöd, Uppdragslistan. Verksamhetsstödet är uppbyggt utifrån de listor som tidigare användes som beslutsstöd. I verksamhetsstödet, som utgörs av en databas, finns de personer inlagda som anmält intresse av att få visst typ av uppdrag och som uppfyllt de kriterier som uppställs. Lagmannen fattar beslut om vilka personer som ska läggas in i verksamhetsstödet olika listor och vilka som inte längre ska vara kvar i det. Det förhållandet att en person inte förekommer i verksamhetsstödet hindrar inte att personen ändå förordnas, t.ex. om en part begär det eller om beslutsfattaren i det enskilda fallet bedömer en person lämplig trots att den inte finns där.

För att läggas in i verksamhetsstödet listor har tingsrätten ställt upp olika krav och kriterier. De kraven och kriterierna har ställts upp utifrån de regler som finns för olika uppdrag men också för att det ska vara möjligt att de utsedda biträdena med kvalitet kan utföra de uppdrag för vilka de utses och underlätta för huvudmän att ha kontakt med den person som har förordnats. Riktlinjerna tillsammans med tingsrättens övriga rutiner ska också göra det möjligt för tingsrätten att inom en kort tidsrymd förordna biträde som har tillräcklig kompetens och praktiska förutsättningar för att utföra sitt uppdrag. Att domstolen klargör vilka krav som gäller för att förordnas medför att ordningen för förordnanden blir mer transparent och förutsebar samtidigt som hanteringen blir enklare och mer effektiv.

Dessa riktlinjer avser uppdrag som offentlig försvarare, målsägandebiträde, särskild företrädare för barn, god man enligt föräldrabalken/äktenskapsbalken, rättegångsbiträde, bodelningsförrättare, boutredningsman/skiftesman, god man enligt samäganderättslagen samt medlare enligt föräldrabalken.

2 Utgångspunkt för kraven på uppdragen

Krav på relevant utbildning och erfarenhet

Det utrymme som finns för domstolen att närmare ange vilka krav som ska gälla för att förordnas för olika uppdrag begränsas av att kraven måste vara förenliga med de som uppställs i lag för uppdragen i fråga.

Till offentlig försvarare ska enligt huvudregeln i 21 kap. 5 § första stycket rättegångsbalken förordnas en advokat som är lämplig för uppdraget. Enligt uttalanden i förarbetena bör företrädesvis någon förordnas som brukar förekomma som rättegångsombud vid domstolen. Syftet med det är att undvika allt för stora kostnader för staten (se NJA II 1943 s. 284 och JK:s beslut i ärende 2022/887). Sveriges advokatsamfund har i vägledande uttalande i juni 2024 ställt upp kvalifikationskrav för uppdrag som offentlig försvarare.

Som målsägandebitråde får förordnas en advokat, en biträdande jurist på advokatbyrå eller någon annan person som har avlagt de kunskapsprov som krävs för behörighet till domaranställning. Endast den som på grund av sina kunskaper och erfarenheter och även i övrigt är särskilt lämplig för uppdraget får förordnas (4 § lagen om målsägandebitråde).

Till särskild företrädare för barn får en advokat, en biträdande jurist på advokatbyrå eller någon annan förordnas. Endast den får förordnas som på grund av sina kunskaper och erfarenheter samt personliga egenskaper är särskilt lämplig för uppdraget (5 § lagen om särskild företrädare för barn).

När det gäller övriga rättsliga biträden som omfattas av uppdragslistorna ligger det enligt uttalande av JK i sakens natur att ett sådant biträde ska vara lämpligt och besitta sådan juridisk kunskap som krävs för uppdraget, oavsett om detta framgår av lagtexten eller inte.

Krav som gör det praktiskt möjligt att utföra uppdrag på avsett sätt

I kravet på den advokat eller biträdande jurist som sätts upp på listan ligger att denne kontinuerligt kan förväntas utföra arbete inom domsagan och att just den person som förordnas, har en faktisk verksamhetsmässig anknytning till den och där kan vara tillgänglig för sin klient i den mån som krävs och som är rimligt att förvänta av ett biträde. I kravet ligger också att den som förordnas ska ha praktisk möjlighet att med kort varsel inställa sig till exempelvis på förhör på plats hos polisen eller vid förhandling på tingsrätten.

3 Anmälan till uppdragslistorna

Den som vill läggas in i någon av tingsrättens uppdragslistor anmäler detta personligen via formulär på tingsrättens hemsida.

Det är upp till anmälaren att visa att denne uppfyller tingsrättens krav och kriterier, se närmare om kraven nedan. Åberopade handlingar och referenser ska ges in till tingsrätten av anmälaren. Exempel på relevanta erfarenheter är tingsnotarietjänstgöring och tidigare erfarenheter från uppdrag som ombud eller biträde.

Anmälningar till uppdragslistor behandlas inte löpande. Som utgångspunkt hanterar tingsrätten inkomna anmälningar om att föras upp på listorna en gång per månad.

Innan beslut om uppförande på lista fattas bereds domarna på tingsrätten möjlighet att yttra sig över de som anmält sitt intresse. Om synpunkter framkommer som gör att personens lämplighet för aktuell uppdragslista kan ifrågasättas kan det innebära att personen inte förs upp, trots att de uppställda formella kriterierna är uppfyllda.

4 Avförande från uppdragslistorna

Den som inte längre önskar vara uppförd på någon av tingsrättens uppdragslistor i verksamhetsstödet har rätt att omedelbart bli avförd.

Den som vill bli avförd från uppdragslista ska anmäla detta skriftligen till tingsrätten (jonkopings.tingsratt@dom.se).

Kritik från allmänheten, huvudmän, andra myndigheter eller tingsrättens anställda, som gör att en persons lämplighet för en viss uppdragslista kan ifrågasättas, kan innebära att en person avförs från uppdragslistan.

Innan en person förs av från en uppdragslista ska personen beredas tillfälle att bemöta de synpunkter eller annan information som aktualiserat frågan om avförande.

5 Krav för samtliga uppdragslistor

För samtliga uppdragslistor i verksamhetsstödet gäller följande grundläggande krav på den som ska föras upp:

1. Ha sitt huvudsakliga verksamhetsställe eller dokumenterad och kontinuerlig klientmottagning från ett eget fast kontor i Jönköpings tingsrätts domsaga, d.v.s. i Jönköping, Habo, Mullsjö, Gislaved, Gnosjö, Vaggeryd eller Värnamo kommun. Kravet på kontinuerlig klientmottagning innebär att det på veckobasis ska vara möjligt att besöka kontoret för att där träffa sitt biträde. Det fasta kontoret inom domsagan ska vara manifesterat på ett sätt att det går att identifiera vid besök på besöksadressen. Kontoret ska framgå av informationen om advokaten/den biträdande juristen på advokatbyråns webbplats. Primärkontor i domsagan (besöksadress som anges för advokaten/juristen i Advokatsamfundets matrikel) eller ett till advokaten eller den biträdande juristen knutet övrigt kontor i matrikeln uppfyller i normalfallet kravet. Det ankommer på advokaten/juristen att visa att hen uppfyller nämnda krav.
2. Ersättning för tidspillan och resor ska beräknas med utgångspunkt från kontoret i domsagan.
3. Verksamhetskravet ovan gäller inte för att bli uppsatt som medlare enligt föräldrabalken.
4. Vara beredd att – utan substitution – för respektive uppdrag kunna inställa sig personligen till förhandling och förhör inom några timmar.
5. Telefon (inklusive mobilnummer för användande av säker e-post) och e-post ska användas för snabbt besked om ett uppdrag kan tas och även i övrigt ska kommunikation ske med telefon och e-post.

6. Avlagd för behörighet till domarämbete föreskrivna kunskapsprov, juristexamen eller annan motsvarande examen, se förordningen (2007:386) om kunskapsprov för behörighet som domare. Detta krav gäller inte medlare enligt föräldrabalken.
7. Ansvarsförsäkring ska finnas.

Ändras ovan angivna förutsättningar i något hänseende ska detta omgående anmälas till tingsrätten. Ändrade kontaktuppgifter ska också anmälas omgående, liksom förhinder att under viss tid åta sig uppdrag.

Substitution av uppdrag efter rättens tillstånd kan endast ske om det finns uttryckligt lagstöd. Detta innebär att substitution inte kan ske vid exempelvis uppdrag som särskild företrädare för barn eller god man.

6 Grundläggande kriterier för olika uppdragslistor

Offentlig försvarare:

- Advokat
- Grundläggande brottmålsutbildning anordnad av Sveriges advokatsamfund (kravet gäller endast för de advokater som blivit ledamöter i Sveriges advokatsamfund efter den 31 december 2024)

Målsägandebiträde:

- Advokat
- Biträdande jurist på advokatbyrå som antingen är tingsmeriterad eller har varit anställd som biträdande jurist vid advokatbyrå under minst 12 månader.
- Annan jurist kan föras upp på listan om hen har för uppdraget värdefulla meriter och kan åberopa goda referenser. Som krav ställs att juristen har särskild kunskap och erfarenhet av arbete som juridiskt biträde eller motsvarande i minst två år.

Särskild företrädare för barn:

- Advokat med dokumenterad erfarenhet av arbete med särskild inriktning mot humanjuridik, familjemål eller våld i nära relationer.
- Biträdande jurist på advokatbyråer kan undantagsvis föras upp på listan om den har, för uppdraget, särskilt värdefulla meriter. Som krav ställs dokumenterad flerårig erfarenhet av arbete med särskild inriktning mot humanjuridik, familjemål eller våld i nära relationer.
- Annan jurist kan undantagsvis föras upp på listan om hen har för uppdraget särskilt värdefulla meriter och kan åberopa goda referenser. Som krav ställs att juristen har dokumenterad flerårig erfarenhet av arbete med särskild inriktning mot humanjuridik, familjemål eller våld i nära relationer.

God man enligt FB/ÅktB, rättegångsbiträde, bodelningsförrättare,

boutredningsman/skiftesman samt god man enligt

samäganderättslagen

- Advokat
- Biträdande jurist på advokatbyrå som antingen är tingsmeriterad eller har varit anställd som biträdande jurist vid advokatbyrå under minst 12 månader.
- Annan jurist som visat lämplighet för uppdragstypen.

Medlare enligt föräldrabalken

Bedömningen av om någon ska bli uppsatt på denna lista görs av lagmannen i samråd med den domare vid tingsrätten som är funktionsansvarig för familjemål. Bedömningen görs med utgångspunkt i visad lämplighet för medlingsuppdrag enligt föräldrabalken. Särskilt beaktas erfarenhet av medlingsuppdrag i familjerättsliga frågor, samt relevant utbildning avseende medling inom det familjerättsliga området och genomförande av barnsamtal.

7 Principer för tingsrättens användning av uppdragslistorna

Huvudregel

Syftet med uppdragslistorna i verksamhetsstödet är att uppdragen över tid ska fördelas jämnt mellan de som förekommer på listorna. Om en person förordnas efter begäran av den enskilde räknas inte detta som en fördelning via uppdragslistorna.

Undantag

Vissa uppdrag är på grund av målets eller ärendets omfattning eller natur, sådana att de bör lämnas till en person med särskild erfarenhet. Personer som funnits på listan i mindre än två år bör normalt inte förordnas till sådant uppdrag.

I brottmål som avser brottslighet med ett straffminimum på fyra år eller mer krävs fem års erfarenhet av uppdrag som offentlig försvarare. Vid medverkans-, förberedelse- och försöksbrott bedöms straffminimum utifrån fullbordat brotts straffskala. Samma sak gäller vid anstiftan eller stämpling. Därutöver ska advokaten ha genomgått en brottmålsutbildning särskilt inriktad på allvarlig brottslighet anordnad av Sveriges advokatsamfund. Kravet på brottmålsutbildning gäller inte för advokat som per den 1 januari 2025 har mer än fem års erfarenhet av uppdrag som offentlig försvarare.

Förordnanden i mål och ärenden av detta slag ska ske med beaktande av att uppdragen ska fördelas jämnt och rättvist.

Mer om tillämpningen av uppdragslistorna

Lämplighetsbedömningen avseende varje enskilt uppdrag görs av beslutsfattaren. Det kan innebära att det i mål som exempelvis avser allvarlig, ovanlig eller komplicerad brottslighet samt i mål med unga tilltalade kan förordnas en advokat med särskild erfarenhet även om annan advokat är på tur enligt listan.

En beslutsfattare är alltid fri att bedöma att en person inte är lämplig för ett visst uppdrag trots att personen finns upptagen på den aktuella uppdragslistan eller att en person är lämplig trots att denne inte förekommer på listan.

Om juristen under kontorstid inte går att nå per telefon eller om svar inte kan lämnas på en förfrågan räknas det som att personen ej har svarat och en anmärkning om detta görs i stödet, varefter annan person enligt turordningen kontaktas. Detta gäller också i de fall en förfrågan görs via e-post och svar inte har kommit in till tingsrätten inom två timmar.

8 Den interna beredningsprocessen

För förvaltningen av tingsrättens uppdragslistor i verksamhetsstödet ansvarar en domstolshandläggare och en systemadministratör. I förvaltningsansvaret ingår bland annat att se till att tingsrättens verksamhetsstöd är uppdaterat med aktuella kontaktuppgifter, att intresseanmälningar från person som vill tas upp på listan bereds internt och att uppdragslistor uppdateras efter lagmannens beslut.

De intresseanmälningar som kommer in till tingsrätten (via hemsidan eller på annat sätt) diarieförs av registratören och lämnas digitalt till domstolshandläggaren som ansvarar för att månadsvis bereda intresseanmälningarna internet. I beredningen ingår att, om det behövs, ta in kompletteringar från de som anmält intresse samt ge tingsrättens domare tillfälle att yttra sig över intresseanmälningarna. Efter att domaren har beretts tillfälle att yttra sig över intresseanmälningarna lämnas de till lagmannen för beslut.

9 Intresseanmälan via hemsidan

På tingsrättens hemsida finns ett formulär för att anmäla intresse för att föras upp på någon av tingsrättens listor.

10 Ikraftträdande

Förändringarna i avsnitt 5 punkten 1 gäller från och med den 1 mars 2025. Övriga förändringar gäller från och med den 1 januari 2025.